

Βιώσιμη Ανάπτυξη

Βιώσιμη ανάπτυξη είναι ένα πλαίσιο για ένα μακροπρόθεσμο όραμα βιωσιμότητας, στο οποίο η οικονομική ανάπτυξη, η κοινωνική συνοχή και η περιβαλλοντική προστασία συμβαδίζουν και αλληλοϋποστηρίζονται. Ο όρος «βιώσιμη ανάπτυξη» ορίζεται ως «...ανάπτυξη που πληροί τις ανάγκες της παρούσας χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις ανάγκες τους».

Η βιώσιμη ανάπτυξη σκοπεύει να παρέχει ένα μακρόπνοο όραμα για την κοινωνία. Δραστηριότητες που ανταποκρίνονται σε τρέχουσες ανάγκες ενδέχεται να έχουν βραχυπρόθεσμους ορίζοντες, αλλά πρέπει επιπρόσθετα πάντοτε να περιλαμβάνουν μια μακροπρόθεσμη προοπτική. Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μια έννοια που ενσωματώνει όλες τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες μέχρι το τοπικό επίπεδο, και:

- Στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής αμφότερων των τωρινών και των μελλοντικών γενεών, ενώ διασφαλίζει την ικανότητα της γης να υποστηρίξει τη ζωή σε όλη την ποικιλομορφία της.
- Βασίζεται στη δημοκρατία, στο κράτος δικαίου και στον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων της ελευθερίας, των ίσων ευκαιριών και της πολιτισμικής διαφορετικότητας.
- Προωθεί υψηλά επίπεδα απασχόλησης σε μια οικονομία, της οποίας η δύναμη βασίζεται στην εκπαίδευση, στην καινοτομία, στην κοινωνική και εδαφική συνοχή και στην προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος.

Οι παρακάτω παράγραφοι παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την:

(α) Κοινωνική βιωσιμότητα

(β) Οικονομική βιωσιμότητα

(γ) Περιβαλλοντική βιωσιμότητα¹

α. Κοινωνική Βιωσιμότητα

“Η κοινωνική βιωσιμότητα αναφέρεται σε μια θετική κατάσταση εντός των κοινοτήτων, και μια διαδικασία εντός των κοινοτήτων, η οποία δύναται να επιτύχει αυτή την κατάσταση.

Τα παρακάτω γνωρίσματα αποτελούν δείκτες της θετικής αυτής κατάστασης, ενώ προσπάθειες προς την καθιέρωση και εφαρμογή τους αποτελούν πτυχές αυτής της διαδικασίας:

- Ισότητα στην πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης, μεταφοράς, στέγασης και αναψυχής)
- διαγενεακή ισότητα, δηλαδή ότι οι μελλοντικές γενιές δεν θα βρεθούν σε μειονεκτική θέση εξαιτίας των δραστηριοτήτων της τωρινής γενιάς
- ένα σύστημα διαπολιτισμικών σχέσεων, στις οποίες τα θετικά στοιχεία ετερόκλιτων πολιτισμών χαίρουν αναγνώρισης και προστασίας, και στο οποίο η πολιτιστική ενσωμάτωση υποστηρίζεται και προωθείται, όταν είναι επιθυμητή και από άτομα και ομάδες
- η ευρεία πολιτική συμμετοχή των πολιτών όχι μόνο σε εκλογικές διαδικασίες αλλά και σε άλλες πτυχές της πολιτικής δραστηριότητας, ιδίως σε τοπικό επίπεδο
- η αίσθηση του «ανήκειν» σε μια κοινότητα
- ένα σύστημα για τη μετάδοση της γνώσης για το θέμα της κοινωνικής βιωσιμότητας από μία γενιά στην επόμενη
- μια αίσθηση ευθύνης σε επίπεδο κοινότητας για την διατήρηση αυτού του συστήματος μετάδοσης
- μηχανισμούς προκειμένου μια κοινότητα συλλογικά να εντοπίζει τα δυνατά της σημεία, καθώς και τις ανάγκες της
- μηχανισμούς προκειμένου μια κοινότητα να εκπληρώνει τις ανάγκες της κατά το εφικτό μέσω συλλογικής δράσης
- Μηχανισμούς για πολιτική συνηγορία προκειμένου να καλυφθούν ανάγκες, οι οποίες δεν δύνανται να καλυφθούν από συλλογική δράση”².

¹ Annex 9, *op.cit.*, p. 17.

Οι αιτούντες στο Πρόγραμμα «Είμαστε όλοι Πολίτες» καλούνται να εκτιμήσουν την επίπτωση των έργων τους στην κοινωνική βιωσιμότητα. Ενδεικτικά, μπορούν να λάβουν υπόψη τους τα ακόλουθα:

- την ενδυνάμωση του κοινωνικού κεφαλαίου³,
- τη διασφάλιση ότι οι προτεραιότητες και ανάγκες των διαφόρων ομάδων, σε όρους φύλου, ειδικών ικανοτήτων, εθνικότητας, ηλικίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, και θρησκευτικών πεποιθήσεων αποτελούν αντικείμενο σεβασμού, καθώς και την προώθηση της ισότητας και της καταπολέμησης των διακρίσεων,
- τη συνεισφορά στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών,
- τον περιορισμό μειζόνων απειλών για τη δημόσια υγεία,
- τη διευκόλυνση στην πρόσβαση στην απασχόληση, στέγαση, κινητικότητα και υγειονομική περίθαλψη, και
- τη διευκόλυνση στην πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων.”⁴

β. Οικονομική Βιωσιμότητα

“Ο όρος οικονομική βιωσιμότητα αφορά στη χρήση πόρων για την παροχή αναγκαίων και επιθυμητών αγαθών και υπηρεσιών για την παρούσα γενιά χωρίς να υπονομεύεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να κάνουν το ίδιο”⁵.

Οι αιτούντες στο Πρόγραμμα «Είμαστε όλοι Πολίτες» καλούνται να εκτιμήσουν την επίπτωση των έργων τους στην οικονομική βιωσιμότητα. Ενδεικτικά, μπορούν να λάβουν υπόψη τους τα ακόλουθα:

² Stephen McKenzie: *SOCIAL SUSTAINABILITY: TOWARDS SOME DEFINITIONS*, Hawke Research Institute, Working Paper Series No 27, Hawke Research Institute, University of South Australia, Magill, South Australia 2004

³ «Ο ΟΟΣΑ ορίζει το κοινωνικό κεφάλαιο ως «δίκτυα, καθώς και κοινές νόρμες, αξίες και αντιλήψεις, τα οποία διευκολύνουν τη συνεργασία εντός και μεταξύ ομάδων.»:
<http://www.oecd.org/insights/37966934.pdf> Τελευταία ανάκτηση: 22/7/2014

⁴ Annex 9, *op.cit.*, pp. 18-19.

⁵ New Zealand Curriculum Guides – Senior Secondary: <http://seniorsecondary.tki.org.nz/Social-sciences/Education-for-sustainability/Key-concepts/Aspects-of-sustainability>. Τελευταία ανάκτηση: 4/4/2014

- “την επίδραση που μπορεί να έχει το προτεινόμενο έργο σε όρους οικονομικής ανάπτυξης σε εθνικό/περιφερειακό/τοπικό επίπεδο
- την επίδραση που μπορεί να έχει το προτεινόμενο έργο σε όρους δημιουργίας θέσεων εργασίας
- τις επιδράσεις που μπορεί να έχει το προτεινόμενο έργο στην επιχειρηματικότητα
- τη δυνατότητα που μπορεί να έχει το προτεινόμενο έργο να δημιουργήσει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη και παροχή βασικών υπηρεσιών
- τη σχέση κόστους-οφέλους του προτεινόμενου έργου
- κατά πόσο οι απαιτούμενες εισροές δικαιολογούνται ως προς τις εκροές (σχέση κόστους-απόδοσης), συμπεριλαμβανομένης μίας εκτίμησης του κόστους συγκριτικά με εναλλακτικές προσεγγίσεις, και
- εφόσον ισχύει, το κατά πόσο η κυβέρνηση στο σχετικό επίπεδο (ή άλλος χρηματοδοτικός φορέας) είναι έτοιμος να συνεχίσει τη χρηματοδότηση των παραδοτέων του έργου μετά τη λήξη της υποστήριξης από [το Πρόγραμμα] (υπό την προϋπόθεση ότι το έργο θα εγκριθεί.”⁶

γ. Περιβαλλοντική Βιωσιμότητα

“Η [περιβαλλοντική] βιωσιμότητα είναι μια σχέση μεταξύ δυναμικών οικονομικών συστημάτων και μεγαλύτερων δυναμικών αλλά, υπό φυσιολογικές συνθήκες, πιο αργών ως προς τους ρυθμούς αλλαγής τους, οικολογικών συστημάτων, στην οποία 1) η ανθρώπινη ζωή μπορεί να συνεχίσει επ’ αόριστον, 2) οι άνθρωποι μπορούν να ευημερούν, και 3) οι ανθρώπινοι πολιτισμοί μπορούν να αναπτύσσονται, αλλά στην οποία οι συνέπειες των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων παραμένουν εντός ορίων, κατά τρόπο ώστε να μην καταστρέψουν την ποικιλότητα, πολυπλοκότητα και λειτουργία του απαραίτητου για την υποστήριξη της ανθρώπινης ζωής οικολογικού συστήματος.”⁷

Στο ευρύτερο πλαίσιο του προγράμματος «Είμαστε όλοι Πολίτες», όλες οι εργασίες πρέπει να εμπεριέχουν περιβαλλοντικές εκτιμήσεις, όχι μονάχα εκείνα τα έργα τα οποία στοχεύουν ειδικά σε περιβαλλοντικές βελτιώσεις. Παραδείγματα μπορεί να περιλαμβάνουν έργα υποδομών, οικοδομικές εργασίες ή οικονομικές δραστηριότητες σε διαφορετικούς τομείς.

⁶ Annex 9, *op.cit.*, p. 18.

⁷ Robert Constanza: ECOLOGICAL ECONOMICS: The Science and Management of Sustainability, Columbia University Press, New York: 1991, p.8.

Το βασικό θέμα είναι να αξιολογούν συστηματικά το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των έργων, να το ποσοτικοποιούν (εφόσον είναι δυνατό) και να [αναπτύσσουν και] ενσωματώνουν μέτρα για τον περιορισμό κάθε αρνητικής περιβαλλοντικής επίδρασης, που απορρέει από τα έργα.

Το στάδιο του σχεδιασμού είναι κρίσιμο σε ότι αφορά τις περιβαλλοντικές εκτιμήσεις, καθώς βασικές αποφάσεις αναφορικά με τον σχεδιασμό του έργου ενδέχεται να είναι δύσκολο να προσαρμοστούν σε μετέπειτα στάδια. Λαμβάνοντας υπόψη τις περιβαλλοντικές εκτιμήσεις κατά τη διάρκεια του σταδίου σχεδιασμού, είναι πιθανό να εντοπισθούν και να αποφευχθούν οποιεσδήποτε επιζήμιες άμεσες ή έμμεσες περιβαλλοντικές επιπτώσεις και να βελτιωθούν οι περιβαλλοντικές συνθήκες.

Οι ακόλουθες βασικές ερωτήσεις θα πρέπει κατ' ελάχιστον να λαμβάνονται υπόψη όταν αφορούν τις περιβαλλοντικές εκτιμήσεις.”⁸ Το έργο θα:

- “Χρησιμοποιεί φυσικούς πόρους κατά τρόπο ώστε να προλαμβάνει την χρήση ή πιθανή μελλοντική χρήση αυτών των πόρων για οποιουδήποτε άλλους σκοπούς;
- Παράγει απορρίμματα και επικίνδυνα απόβλητα, αυτό μπορεί να προβλεφθεί και τα απόβλητα αυτά να ανακυκλώνονται ή επαναχρησιμοποιούνται;
- Βρίσκεται μέσα, και πιθανά, επηρεάζει οποιεσδήποτε περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές, όπως Εθνικά Πάρκα και άλλες προστατευόμενες περιοχές, σημαντικούς αρχαιολογικούς και πολιτιστικούς χώρους, ευάλωτα οικοσυστήματα που παρέχουν σημαντικές οικοσυστημικές υπηρεσίες ή περιλαμβάνουν είδη που απειλούνται με εξαφάνιση;
- Προκαλούν μόλυνση του εδάφους, των υδάτων ή του αέρα, συμπεριλαμβανομένης της κλιματικής αλλαγής, και είναι οι πιθανές άμεσες ή έμμεσες επιδράσεις μείζονος ή ελάσσονος εκτιμώμενης σημασίας και όχι εύκολα αμβλυνόμενες;
- Επιδρούν σε πολιτικές πρωτοβουλίες, οι οποίες δύναται να επηρεάζουν το περιβάλλον, όπως αλλαγές σε αγροτικές, υδατικές, ενεργειακές πολιτικές και πολιτικές μεταφορών;
- Περιλαμβάνουν τον κίνδυνο ατυχημάτων με πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις (πετρελαιοκηλίδες, χημικές διαρροές κλπ.); Πώς ο κίνδυνος αυτός μειώνεται;

⁸ Annex 9, *op.cit.*, p. 17

- Οδηγούν σε επαγγελματικούς κινδύνους υγείας και ασφάλειας;

Τα έργα που είναι πιθανά να έχουν ένα σημαντικό αποτέλεσμα στο περιβάλλον θα δεσμεύονται με Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σύμφωνα με την Οδηγία ΕΙΑ της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Οδηγία 85/337/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 97/11/ΕΚ και 2003/35ΕΚ).⁹

Επίσης, τι θα μπορούσε να κάνει η ΜΚΟ σας για να μειώσει/ελαχιστοποιήσει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και κινδύνους, ιδιαίτερα την κατανάλωση ενέργεια (π.χ. σε σχέση με τις μεταφορές, ενεργειακή κατανάλωση σε κτήρια, κλπ.) και την παραγωγή απορριμμάτων/αποβλήτων (συμπεριλαμβανομένων και των λυμάτων)¹⁰;

⁹ *Ibid*, pp. 17-18.

¹⁰ *Ibid*, p. 18.